

ĐỔI MỚI GIẢNG DẠY TÁC PHẨM KINH ĐIỂN TRIẾT HỌC MÁC - LÊNIN Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Bùi Mạnh Hùng^(*)

^(*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Học viện Chính trị, Bộ Quốc Phòng.

Email: buimanhhungk1@gmail.com

Tóm tắt: Tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin là sản phẩm tư duy thiên tài, vượt thời đại của C.Mác, Ph.Ăngghen và V.I.Lênin trên cơ sở kế thừa, tiếp thu, phát triển sáng tạo những thành tựu vĩ đại của trí tuệ nhân loại. Hiện nay, trước thực trạng giảng dạy lý luận Mác - Lênin, trước yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, cùng với sự đòi hỏi hiện thực hóa sáng tạo nền tảng tư tưởng của Đảng trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội; tất yếu phải không ngừng đổi mới toàn diện, trong đó chú trọng đổi mới về nhận thức, chương trình, nội dung, phương pháp và đầu tư nguồn lực chất lượng cao cho giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: đổi mới, giảng dạy, lý luận chính trị, tác phẩm kinh điển, triết học Mác - Lênin.

Ngày nhận bài: 29/03/2024; ngày phân biện: 01/04/2024; ngày sửa chữa: 14/04/2024; ngày duyệt đăng: 20/04/2024.

1. Mở đầu

C.Mác, Ph.Ăngghen và V.I.Lênin không chỉ tạo ra bước ngoặt cách mạng trong lịch sử triết học mà những tư tưởng của các ông còn là ngọn đuốc soi đường, dẫn lối cho giai cấp công nhân và nhân dân tiến bộ thế giới vững bước trên con đường đi lên chủ nghĩa xã hội. Tư tưởng triết học của các ông được thể hiện qua những tác phẩm cơ bản, điển hình; cùng những bài nói, bài viết, bức thư hoàn chỉnh, hoặc những ghi chép, bút ký, bút chiến v.v., được gọi là các tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin. Nhằm đáp ứng yêu cầu: “Đổi mới căn bản chương

trình, nội dung, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo phương châm khoa học, thực tiễn, sáng tạo và hiện đại” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021: 182-183), vấn đề đặt ra đối với hệ thống giáo dục ở nước ta hiện nay là cần phải đổi mới giảng dạy tác phẩm kinh điển Mác - Lênin.

2. Khái lược về tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin

Tác phẩm kinh điển Mác - Lênin là những sản phẩm sáng tạo, có giá trị, mẫu mực của C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin, được viết trong khoảng thời gian từ những năm 40 của thế kỷ XIX đến

những năm đầu của thế kỷ XX. Nội dung tác phẩm khái quát từ kinh nghiệm thực tiễn cách mạng, kế thừa có chọn lọc từ kho tàng tri thức nhân loại.

Tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin là những tư tưởng “gốc” của triết học mácxít; là sản phẩm của tầm tư duy bác học, với hệ thống tri thức triết học cơ bản mang tính hàn lâm, tính học thuật, tính trừu tượng và *khái quát hóa khoa học ở trình độ cao nhất*. Tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin có giá trị *mẫu mực, tiêu biểu về sử dụng ngôn ngữ và phương pháp bút chiến; là đỉnh cao nhất của tinh thần nhân đạo, nhân văn, tính hiện thực và là nền tảng của triết học mácxít*.

Ở nước ta hiện nay, tác phẩm kinh điển Mác - Lênin nói chung, tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin nói riêng, gồm cả bản gốc và bản dịch, song đa số là bản dịch của nhiều nhà xuất bản. Bản dịch bằng tiếng Việt được in sách giấy với các hình thức Toàn tập, Tuyển tập, chuyên đề, chuyên khảo và sách điện tử DVD - ROM. Trong đó, các bộ sách Toàn tập bản điện tử được sử dụng phổ biến nhất cho giảng dạy tại các trường đại học ở Việt Nam hiện nay. Trong các học viện, trường đại học, học tập tác phẩm kinh điển là nhiệm vụ bắt buộc với sinh viên, học viên cao học và nghiên cứu sinh chuyên ngành triết học. Đối tượng này, ngoài học phần giới thiệu tác phẩm kinh điển, gồm những tác phẩm kinh điển triết học điển hình còn phải nghiên cứu, học tập tinh thần kinh điển triết học trong nhiều tác phẩm phù hợp

với từng môn học và chuyên đề bài giảng. Các đối tượng đào tạo đại học, sau đại học (ngoài chuyên ngành triết học) được giới thiệu những tác phẩm kinh điển triết học điển hình phù hợp từng chuyên ngành và học tập những tinh thần kinh điển triết học trong nhiều tác phẩm. Như vậy, *giảng dạy “tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin” không những truyền đạt tư tưởng triết học trong các tác phẩm kinh điển triết học điển hình, mà còn truyền đạt những quan điểm, tư tưởng triết học trong nhiều tác phẩm kinh điển mácxít cho người học*.

Di sản kinh điển mácxít đã làm nên giá trị bất diệt và sức sống trường tồn của chủ nghĩa Mác; trong đó, với đặc thù của triết học và kinh điển của nó có vai trò hạt nhân thế giới quan, phương pháp luận khoa học, chính C.Mác “là người sớm nhận thấy cần phải dựa vào lý luận triết học để hiểu sâu sắc hơn bản chất của lịch sử” (Nguyễn Xuân Thắng 2021: 36). Tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin là nền gốc, xuất phát điểm và là hạt nhân của hạt nhân thế giới quan, phương pháp luận khoa học, cách mạng nhất. Điều này đã được chính các nhà kinh điển chỉ ra rằng, “đầu não của sự giải phóng ấy là triết học, trái tim của nó là giai cấp vô sản” (C.Mác và Ph.Ăngghen 2002a: 589-590) và kinh điển triết học Mác - Lênin có vai trò đặc biệt quan trọng trong nền tảng tinh thần, tư tưởng của Đảng ta.

3. Thực trạng giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay

Để sự nghiệp giáo dục và đào tạo hướng tới mục tiêu, đáp ứng nguồn nhân lực chất lượng cao cho sự thắng lợi của công cuộc đổi mới đất nước, cần đặc biệt coi trọng: “Đào tạo người học có phẩm chất chính trị, đạo đức... có khả năng sáng tạo và trách nhiệm nghề nghiệp, thích nghi với môi trường làm việc; có ý thức phục vụ nhân dân” (Luật Giáo dục Đại học 2019: 12). Với mục tiêu đó, tất yếu phải chú trọng công tác giảng dạy truyền thụ tinh thần, tư tưởng triết học của C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin trong các tác phẩm kinh điển của các ông cho người học.

Thực tế giảng dạy đã đạt được nhiều thành tựu, song cùng với đó còn những hạn chế bất cập cần khắc phục. Cơ bản hệ thống lãnh đạo, quản lý, giảng viên ở các cơ sở đào tạo đã nhận thức được tính chất đặc thù, vai trò, giá trị đặc biệt của tác phẩm kinh điển triết học đối với chương trình, nội dung giảng dạy, quan tâm nâng cao chất lượng giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin cùng với các môn lý luận chính trị. Phần lớn các chuyên đề, chủ đề, nội dung bài giảng, học phần, môn học đều có tinh thần, tư tưởng, hoặc nguồn trích dẫn kinh điển triết học làm cơ sở, căn cứ khoa học; hệ thống văn kiện giảng dạy đã chú trọng đề cập nền tảng lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh. Tri thức tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin đã trực tiếp góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy triết học và các khoa học. Qua đó, trực tiếp góp phần xây dựng thế giới quan, phương pháp luận

khoa học, cách mạng; xây dựng phẩm chất, năng lực tư duy khoa học, tinh thần đổi mới sáng tạo và đạo đức, văn hóa, bản lĩnh chính trị cho người học.

Giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin và lý luận chính trị ở Việt Nam hiện nay, cùng với những thành công là những hạn chế cần phải khắc phục kịp thời: “chất lượng, hiệu quả học tập, nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh chưa cao; tri thức kinh điển chưa được coi trọng đúng mức; một số quan điểm, học thuyết của các nhà kinh điển chậm được nghiên cứu, nhận thức một cách đầy đủ và chậm được bổ sung, phát triển để đáp ứng với yêu cầu, nhiệm vụ trong tình hình mới” (Ban Bí thư Trung ương 2018: 1). Công tác tuyên truyền, giáo dục, bồi dưỡng lý luận chính trị “còn hạn chế về chất lượng... chậm đổi mới về phương pháp” (Ban Chấp hành Trung ương 2014: 2). Có những giảng viên, không trực tiếp đọc tác phẩm kinh điển trước khi giới thiệu cho người học, mà chỉ kế thừa máy móc nguồn tài liệu sẵn có; không hiểu hết giá trị, đặc biệt là giá trị cốt lõi, cũng như bản chất, “hồn cốt” của tác phẩm kinh điển; giới thiệu tác phẩm kinh điển triết học mang tính khiên cưỡng, áp đặt những tinh thần chủ quan, không đúng góc độ chuyên ngành, hoặc không phân biệt được tri thức tác phẩm kinh điển và hệ thống tri thức thuộc tài liệu, văn bản, các loại sách có liên quan; không tiếp cận được hạt nhân của hạt nhân thế giới quan, phương pháp luận khoa học của kinh điển; thiếu

sáng tạo trong vận dụng, thậm chí “coi chúng như những cuốn từ điển bách khoa cung cấp những đáp án sẵn có” (Trần Thành 2007: 16).

Về phía người học, không ít sinh viên, học viên chưa thấy ý nghĩa, tác dụng, thiếu chú tâm nghiên cứu, học tập, có biểu hiện sợ học kinh điển triết học Mác - Lênin. Thời lượng trong chương trình và của mỗi cá nhân cho nghiên cứu kinh điển triết học Mác - Lênin chưa tương xứng. Một bộ phận luận án, luận văn, khóa luận, đề tài khoa học, chuyên đề bài giảng không đủ nguồn kinh điển làm cơ sở, căn cứ lý luận cho khung lý thuyết. Ở các cơ sở đào tạo hiện nay, chưa có thang điểm về tri thức kinh điển trong đánh giá kết quả học tập của người học; giáo trình, tài liệu dạy học triết học Mác - Lênin còn hạn chế nguồn kinh điển, thiếu trích dẫn kinh điển trong các chương, tiết, hoặc chỉ liệt kê câu trích mà không có phân tích, nhận định, đánh giá.

4. Giải pháp đổi mới giảng dạy kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay

Khẳng định tầm vóc của triết học đối với sự tồn tại, phát triển của một quốc gia, dân tộc, Ph.Ăngghen đã chỉ rõ: “Một dân tộc muốn đứng vững trên đỉnh cao của khoa học thì không thể không có tư duy lý luận” (C.Mác và Ph.Ăngghen 2002b: 489), điều đó “không có một cách nào khác hơn là nghiên cứu toàn bộ triết học thời trước” (C.Mác và Ph.Ăngghen 2002b: 487). Kinh điển triết học Mác - Lênin có ý nghĩa trực tiếp cho tinh thần khoa học, đổi mới, sáng tạo và là hạt

nhân trong nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động của Đảng ta, do vậy cần phải: “Quan tâm đầu tư đúng mức nghiên cứu cơ bản; tập trung nghiên cứu, ứng dụng công nghệ lõi, công nghệ số” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021: 228). Về phương châm công tác lý luận, Đảng ta đã xác định: “kiên trì thế giới quan, phương pháp luận khoa học và các giá trị cốt lõi của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh” (Ban Chấp hành Trung ương 2014: 3). Nghiên cứu cơ bản và giảng dạy lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh ở các học viện, trường đại học là một trong các nhiệm vụ chủ yếu.

Trên cơ sở những quan điểm và tình hình trên, bài viết nêu một số giải pháp sau đây nhằm nâng cao hiệu quả việc giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay.

Thứ nhất, phải đổi mới nhận thức về giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay.

Đổi mới giảng dạy kinh điển triết học Mác - Lênin phải bắt đầu từ đổi mới tư duy, đổi mới nhận thức. Lãnh đạo, quản lý các cấp và đội ngũ giảng viên ở các cơ sở đào tạo cần nhận thức đúng, toàn diện về vai trò, bản chất và sự cần thiết phải đổi mới giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin hiện nay. Các chủ thể giảng dạy phải thấy được giá trị khoa học, nền tảng quyết định nội dung học tập, nghiên cứu khoa học và xây dựng phẩm chất, đạo đức, văn hóa cho người học từ tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin.

Trong giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin phải ý thức được quan hệ giữa chất lượng quá trình giảng dạy với hiệu quả đấu tranh tư tưởng, lý luận ở nước ta hiện nay. Với vai trò là hạt nhân của thế giới quan, phương pháp luận khoa học, các chủ thể giảng dạy phải nhận thức và quán triệt được quan hệ triết học Mác - Lênin và kinh điển của nó với các khoa học chuyên ngành ở các cơ sở đào tạo. Trên cơ sở đó, phát huy được giá trị đặc sắc của triết học và kinh điển triết học Mác - Lênin trong giáo dục - đào tạo.

Cần quan tâm mở rộng và đi vào chiều sâu sự phối hợp, hợp tác nghiên cứu, học tập lý luận Mác - Lênin giữa các cơ sở đào tạo; giữa các khoa với các viện nghiên cứu. Các cơ sở đào tạo cần quan tâm mở lớp “Bồi dưỡng kiến thức kinh điển Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh”. Thông qua khóa bồi dưỡng, học viên được nâng cao kiến thức kinh điển, chuyên sâu về lý luận chính trị, đáp ứng yêu cầu chuẩn hóa chuyên môn của giảng viên. Các cơ sở đào tạo cần tăng cường các hoạt động bồi dưỡng, tập huấn, tọa đàm, trao đổi, đổi mới nhận thức cho các chủ thể giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin hiện nay; *cần có những quan điểm, chỉ thị, định hướng, hướng dẫn để tăng cường tính pháp lý cho quá trình này.*

Cùng với nhận thức mới về giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin, phải có tinh thần, khả năng phê phán thái độ “nhạt”, thờ ơ với kinh điển; cường điệu hóa kinh điển triết học Mác -

Lênin dẫn tới tiếp nhận một cách máy móc, áp đặt, chủ quan, duy tâm duy ý chí, hoặc vận dụng một cách siêu hình máy móc, thiếu sáng tạo tinh thần kinh điển triết học Mác - Lênin trong tình hình thực tiễn mới.

Thứ hai, đổi mới chương trình, nội dung trong giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay.

Trước tình hình mới, việc lựa chọn nội dung kinh điển triết học Mác - Lênin trong giảng dạy phải tương ứng, phù hợp với cấp học, đối tượng học: “tiếp tục nghiên cứu xây dựng chương trình học tập theo hướng phân biệt rõ cấp học và đối tượng học” (Ban Chấp hành Trung ương 2018: 4). Các học viện, trường đại học hiện nay, cần chú trọng bổ sung những học phần, tín chỉ nghiên cứu kinh điển cho chương trình giảng dạy phù hợp từng đối tượng, đặc biệt là đối tượng đào tạo sau đại học. Chương trình giảng dạy của đối tượng đào tạo chuyên ngành triết học và đối tượng đào tạo sau đại học cần tăng chiều sâu và diện rộng giảng dạy, nghiên cứu, học tập hệ thống tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin. Đầu tư nghiên cứu kinh điển theo các hướng chuyên sâu, xây dựng những chuyên đề, học phần kinh điển mácxít đáp ứng yêu cầu đối tượng cụ thể.

Quán triệt nguyên tắc khách quan, toàn diện, lịch sử - cụ thể, phát triển trong các nội dung giảng dạy. Nội dung kinh điển được khai thác phải hướng tới những luận điểm mang tính điển hình, sâu sắc, làm cơ sở, nền tảng căn cứ khoa

học trực tiếp cho giảng dạy triết học và các khoa học. Cần phổ thông hóa, xã hội hóa, giáo khoa hóa kinh điển triết học Mác - Lênin đáp ứng yêu cầu các đối tượng đào tạo. Trong các chương, tiết của giáo trình, tài liệu triết học Mác - Lênin cần phải có đủ hệ thống kinh điển làm cơ sở, căn cứ nền gốc cho giải quyết các vấn đề lý luận và vận dụng. Đánh giá chất lượng nội dung, hình thức giảng dạy, chuyên đề, bài giảng triết học Mác - Lênin phải có tiêu chí kinh điển. Cùng với quá trình giảng dạy, đánh giá kết quả học tập triết học qua các hình thức thi, kiểm tra, thu hoạch, tiểu luận, khóa luận, luận văn, luận án... phải có những căn cứ từ kinh điển.

Hệ thống nội dung giảng dạy kinh điển triết học Mác - Lênin phải hướng đến tiếp cận được cấu trúc giá trị lịch sử và hiện thời, giá trị thời đại, giá trị khoa học, giá trị lý luận và vận dụng của chuyên ngành. Cần không ngừng mở rộng, tìm tòi nghiên cứu, khám phá những tác phẩm kinh điển mới, những tư tưởng triết học mới có giá trị trong hệ thống trước tác đồ sộ hàng vạn tác phẩm của C.Mác, Ph.Ăngghen, gần mười ngàn tác phẩm của V.I.Lênin.

Về hệ thống nội dung kinh điển triết học Mác - Lênin giảng dạy cho đối tượng chuyên ngành, cần phải đầu tư phân tích sự thống nhất và khác biệt với hệ thống tri thức các môn học: lịch sử triết học, chủ nghĩa duy vật biện chứng, chủ nghĩa duy vật lịch sử...; nhận thức sự thống nhất, khác biệt giữa tư tưởng, luận điểm, tác phẩm kinh điển triết học mácxít với

tư tưởng, luận điểm, tác phẩm kinh điển các bộ phận cấu thành chủ nghĩa Mác, kinh điển của Hồ Chí Minh, tư tưởng các triết gia nổi tiếng và triết học ngoài mácxít. Qua đó, bản chất, tinh thần kinh điển triết học Mác - Lênin sẽ được làm nổi bật hơn.

Thứ ba, đổi mới phương pháp giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay.

Đề cập vấn đề phương pháp, Ph.Ăngghen đã chỉ rõ: “Toàn bộ thế giới quan của Mác không phải là một học thuyết, mà là một phương pháp. Nó không đem lại những giáo điều có sẵn, mà đem lại những điểm xuất phát cho việc tiếp tục nghiên cứu và phương pháp cho sự nghiên cứu đó” (C.Mác và Ph.Ăngghen 1999: 545). Vấn đề này đã được V.I.Lênin dẫn luận tinh thần của Hêghen rằng: “Phương pháp là ý thức về hình thức của sự vận động bên trong của nội dung” (Nguyễn Thái Sơn 2010: 53) và ông đã khẳng định: “Chủ nghĩa duy vật triết học hoàn bị, nó cung cấp cho loài người và nhất là giai cấp công nhân những công cụ nhận thức vĩ đại” (V.I.Lênin 2005a: 54). Trong triết học Mác luôn có sự thống nhất thế giới quan và phương pháp luận; *phương pháp luận triết học có giá trị chung cho nghiên cứu của các khoa học và cho chính bản thân nó*. Trong nghiên cứu các khoa học phải sử dụng phương pháp luận của triết học Mác - Lênin và “sử dụng một cách có ý thức các quy luật vận động của đối tượng như một phương tiện để khám phá chính đối tượng đó” (Phạm Việt Vương 1997:

75). Với tinh thần đó, quan điểm kinh điển chủ nghĩa Mác - Lênin với tư cách là phương pháp nghiên cứu cho chính bản thân nó.

Các nhà kinh điển mácxít luôn xuất phát từ nguyên tắc phương pháp luận chủ nghĩa duy vật biện chứng để nghiên cứu ngày càng hoàn thiện các quan điểm triết học mácxít; trong đó, có những nguyên tắc, phương pháp luận được các nhà kinh điển nhấn mạnh. C.Mác đã chỉ ra rằng: “khi phân tích những hình thái kinh tế, người ta không thể dùng kính hiển vi hay những chất phản ứng hóa học được. Sức trừu tượng hóa phải thay thế cho cả hai cái đó” (C.Mác và Ph.Ăngghen 2002c: 16); còn V.I.Lênin thì khẳng định, trong nhận thức và hành động, phải biết phân tích cụ thể một tình hình cụ thể - đó là linh hồn, bản chất của chủ nghĩa Mác. Cụ thể, ông đã chỉ ra: “phân tích cụ thể mỗi một hiện tượng nhất định trong hoàn cảnh của nó và trong sự phát triển của nó” (V.I.Lênin 2006: 7). Phân tích cụ thể những điều kiện của nước nào đó “phải biết làm cho sách lược và những nhiệm vụ trước mắt của chúng ta thích ứng với những đặc điểm của từng tình hình cụ thể” (V.I.Lênin 2005c: 59). Như vậy, phải hiểu nguyên do, bối cảnh các nhà kinh điển viết: “Tách tác phẩm kinh điển ra khỏi hoàn cảnh ra đời của chúng... đều dẫn đến sự xuyên tạc chủ nghĩa Mác - Lênin” (Trần Thành 2007: 16). Trong nghiên cứu lịch sử tư tưởng, triết học: “Phương pháp nào chỉ miêu tả và sắp xếp sự kiện, chỉ biết dẫn dụ và bình giảng tư tưởng thì không nên nêu lên được thực trạng

tư tưởng và ý nghĩa của nó; phương pháp nào chú ý vận dụng phân tích kết hợp với tổng hợp, lôgic kết hợp với lịch sử, chú ý khái quát hóa và trừu tượng hóa thì tư tưởng được trình bày dễ nổi bật” (Nguyễn Tài Thư 2021: 598). Với những tinh thần khoa học đã chỉ dẫn, chúng ta có thể xác định, phương pháp giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin phải đi từ những nguyên tắc, phương pháp luận căn bản như: nguyên tắc khách quan, toàn diện, lịch sử - cụ thể, phát triển, thống nhất giữa lý luận và thực tiễn. Theo đó, cần biết lựa chọn, vận dụng linh hoạt, sáng tạo các mô hình, phương pháp hiện đại, tiên tiến trong nghiên cứu, giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin. Qua đó, góp phần khắc phục sự “khô khan”, “trừu tượng”, nâng cao hiệu quả nghiên cứu, giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin.

Khi nghiên cứu tinh thần, luận điểm, tư tưởng, hay một khía cạnh trong tác phẩm phải chú ý mở rộng nghiên cứu các nội dung có liên quan, “không vì câu then chốt mà coi nhẹ các câu khác” (Hải Nhi: 126). Quá trình đọc không dừng ở những điều dễ hiểu, hay kiểu “trao đổi từ ngữ” mà cần động não, không ngại đọc những ý khó; có luận điểm phải đọc đi, đọc lại, đọc công phu để nắm tư tưởng “đằng sau con chữ”.

Với đặc thù, tính chất kinh điển triết học Mác - Lênin, cần có phương pháp tối ưu, dạy học bằng trái tim, bằng tinh thần tận tâm, tận hiến với nghề, cảm hóa người học từ tấm gương, truyền cảm hứng một cách thuyết phục từ người dạy;

phổ thông hóa cái phức tạp và sự khó khan thành cái lôi cuốn, dễ hiểu, dễ tiếp thu, không gò bó cứng nhắc. Tích hợp phương tiện giảng dạy hiện đại, tạo ra môi trường học tập tương tác, hấp dẫn, thuận lợi, hiệu quả cho khai thác, tổng hợp hệ thống tri thức kinh điển, đáp ứng yêu cầu cao của mục tiêu giảng dạy.

Truyền thụ những tinh thần, luận điểm kinh điển phải đảm bảo chuẩn xác bối cảnh, địa chỉ và nội dung; phản ánh được linh hồn, bản chất tư tưởng, luận điểm kinh điển triết học của các nhà kinh điển; khẳng định được giá trị nền gốc mang tính tổng hợp, khái quát cao nhất và sâu sắc nhất cho thế giới quan, phương pháp luận cách mạng nhất và khoa học nhất. Hướng dẫn cho người học cách đọc, cách thu hoạch và tiếp cận giá trị cơ bản, đặc sắc nhất từng tác phẩm, tránh dàn trải, ôm đồm và cào bằng các nội dung trong tác phẩm.

Thứ tư, nâng cao tính thực tiễn và tính chiến đấu trong giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam hiện nay.

Giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin phải truyền đạt được giá trị đặc biệt và ý nghĩa của tinh thần kinh điển với lý luận về chủ nghĩa xã hội và con đường tiến lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam; gắn với vấn đề cấp thiết của đời sống xã hội và các chuyên ngành; định hướng giảng dạy triết học, “học tập những chân lý phổ biến của chủ nghĩa Mác - Lênin để áp dụng một cách sáng tạo vào hoàn cảnh thực tế của nước ta” (Hồ Chí Minh: 611). Cần kế thừa, tiếp

thu một cách sáng tạo trên tinh thần phê phán những thành tựu mới nhất về tư tưởng và khoa học, “để chủ nghĩa, học thuyết của chúng ta luôn luôn tươi mới, luôn luôn được tiếp thu thêm sinh lực mới, mang hơi thở của thời đại, không rơi vào xơ cứng, trì trệ, lạc hậu so với cuộc sống” (Nguyễn Phú Trọng 2023: 36). Thực hiện những vấn đề này, góp phần quán triệt tinh thần, “không thể kéo dài tình trạng còn lạc hậu về lý luận so với sự vận động và đòi hỏi của thực tiễn. Lý luận phải vươn lên dẫn đường và đồng hành với thực tiễn”, “phải có tầm nhìn vượt trước” (Nguyễn Phú Trọng 2018: 287).

Với bản chất khoa học và cách mạng, khác về chất so với các học thuyết trước đây, tư tưởng trong tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin hoàn toàn đối lập với quan điểm, tư tưởng của các giai cấp bóc lột và như vậy kẻ thù của nó là những thế lực thù địch, thâm hiểm, xảo quyệt và dài lâu nhất. Đấu tranh phản bác các trào lưu tư tưởng phản động, phản mácxít là vấn đề có tính quy luật quá trình hình thành, phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin. V.I.Lênin đã chỉ rõ: “không có gì là lạ nếu mỗi bước tiến của học thuyết ấy trên con đường sinh tồn đều phải kinh qua chiến đấu” (V.I.Lênin 2005b: 19). Vì vậy, nâng cao tính chiến đấu, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong giảng dạy kinh điển triết học Mác - Lênin là đặc trưng căn bản, là tiêu chí quan trọng đánh giá chất lượng, hiệu quả của hoạt động này.

Trong giảng dạy, tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin cần có ý chí, khả năng chống lại những quan điểm sai trái mà chính các nhà kinh điển đã nêu ra trong các tác phẩm, cũng như sự biến tướng của nó trong giai đoạn hiện nay. Giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin phải đặt ra yêu cầu cao cho cả người học, người dạy về tinh thần phê phán, chống tự diễn biến, tự chuyển hóa, chống suy thoái về chính trị, tư tưởng, đạo đức và chủ nghĩa cá nhân.

Trong giảng dạy, phải hướng cho người học nhận thức được các quan điểm sai trái mà các nhà kinh điển đã chỉ ra trong các tác phẩm. Nghiên cứu rõ được cơ sở, cội nguồn lịch sử các âm mưu, thủ đoạn của kẻ thù chủ nghĩa Mác; *nắm được mầm mống, sự thai nghén của các quan điểm phản động, phản khoa học trong lịch sử. Đó là điều kiện cho khả năng nhận thức sâu sắc bản chất và đề ra được những giải pháp khả thi* chống lại chủ nghĩa duy tâm, duy vật siêu hình, tư tưởng cơ hội, hữu khuynh, dân túy, chủ nghĩa xét lại và chủ nghĩa cá nhân một cách hiệu quả. Theo đó, tạo điều kiện cho tinh thần chủ động, kịp thời nhận diện, phòng chống các thế lực thù địch lợi dụng thành tựu mạng xã hội, trí tuệ nhân tạo để xuyên tạc lý luận Mác - Lênin từ những quan điểm, luận điểm kinh điển gốc, góp phần tích cực nâng cao hiệu quả giữ gìn, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái của các thế lực thù địch.

Thứ năm, bảo đảm chất lượng cao nguồn nhân lực giảng dạy và đầu tư cơ sở

vật chất nâng cao chất lượng giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin ở Việt Nam trong điều kiện chuyển đổi số.

Trước yêu cầu mới trong sự nghiệp giáo dục, đào tạo, cùng với đặc điểm của tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin và đòi hỏi phải không ngừng nâng cao số lượng, chất lượng đội ngũ cán bộ khoa học, nghiên cứu, giảng dạy triết học, tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin, trong mục tiêu xây dựng, phát huy vai trò đội ngũ trí thức, Đảng ta đã xác định: “Ưu tiên bảo đảm nguồn lực cho đầu tư phát triển khoa học...; quan tâm đầu tư cho nghiên cứu cơ bản” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2023: 118). Quán triệt tốt tinh thần: “Xác định lĩnh vực, địa bàn trọng điểm để phát huy tốt nhất năng lực, sự cống hiến, tâm huyết của đội ngũ trí thức, nhất là các nhà khoa học giỏi, chuyên gia đầu ngành có uy tín” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2023: 120-121). Xây dựng cơ chế, chính sách, thu hút, đãi ngộ, trọng dụng, phát triển đội ngũ cán bộ giàu kinh nghiệm, có tư duy khoa học cao cho nghiên cứu, dạy học và biên tập, dịch thuật tài liệu, sách chuyên khảo phục vụ cho dạy học tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin; tạo động lực thiết thực, trực tiếp trong xây dựng trách nhiệm, lòng nhiệt huyết và sự say mê nghề nghiệp của đội ngũ giảng viên lý luận, trong đó có giảng viên giảng dạy triết học và tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin.

Biên chế, tổ chức ở các khoa, giáo viên phải được đảm bảo về số lượng cũng như chất lượng giảng viên, làm cơ sở cho công tác nghiên cứu lý luận

mácxít từ những tác phẩm kinh điển. Đầu tư nguồn nhân lực chất lượng cao cho các môn có liên quan trực tiếp tới kinh điển Mác - Lênin như: lịch sử triết học, chủ nghĩa duy vật biện chứng, chủ nghĩa duy vật lịch sử, các chuyên đề chuyên sâu về triết học ngoài mácxít và các công trình liên quan đến kinh điển triết học Mác - Lênin. Cần có kế hoạch đầu tư, tạo điều kiện môi trường nghiên cứu thực tiễn cho giảng viên lý luận, phạm vi không chỉ trong nước và còn tích cực trong giao lưu, hội nhập quốc tế.

Trước tác động của cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư, cần tích cực thực hiện chuyển đổi số cho các hoạt động giảng dạy nói chung, giảng dạy kinh điển triết học nói riêng. Thường xuyên bồi dưỡng nâng cao nhận thức cho các chủ thể giảng dạy về chuyển đổi số, kỹ năng sử dụng công nghệ số, ứng dụng công nghệ thông tin hiện đại và đầu tư những điều kiện đảm bảo cho các hoạt động giảng dạy tác phẩm kinh điển trong bối cảnh mới.

Các cơ sở đào tạo cần có đủ bản in và bản số hóa về C.Mác và Ph.Ăngghen Toàn tập, V.I.Lênin Toàn tập; phần mềm tra cứu kinh điển cho giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin. Không ngừng đầu tư hiện đại hóa cho hoạt động nghiên cứu, xuất bản hệ thống sách chuyên khảo, tham khảo, tài liệu giảng dạy, chuyên đề, chuyên sâu về kinh điển. Không ngừng đầu tư trang thiết bị của công nghệ số, hạ tầng số và phương tiện hiện đại cho học trực tuyến, hợp tác trực tuyến; đầu tư phần mềm quản lý giáo

dục, các ứng dụng hỗ trợ học tập, trí tuệ nhân tạo và công nghệ thực tế ảo.

Từng bước số hóa nội dung, chương trình giảng dạy kinh điển. Tích cực ứng dụng công nghệ số (trí tuệ nhân tạo (AI), người máy, bigdata, điện toán đám mây, công nghệ vật liệu mới để phân tích, kết nối rộng rãi quá trình giảng dạy tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin trong từng trường, giữa các trường... Không ngừng hiện đại hóa trang thiết bị, công nghệ thông tin, cùng hệ thống phương tiện dạy học ở Việt Nam hiện nay. Đẩy mạnh thực hiện chủ trương xây dựng nhà trường thông minh, thực hiện “Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”; nhằm nâng cao năng lực hoạt động của các thư viện và hình thành mạng lưới thư viện hiện đại cho văn hóa đọc, trong đó chú trọng nâng cao hiệu quả nghiên cứu, đọc kinh điển, trong đó có kinh điển triết học Mác - Lênin.

5. Kết luận

Tác dụng của hiểu đúng kinh điển, theo JEONG YAK YONG: “...đem lại cái nhìn chân thực về tư tưởng của thánh nhân, đem lại khuôn thước thực sự đúng đắn để nhìn nhận và giải quyết các vấn đề của đời sống” (Lương Mỹ Vân 2022: 52). Với sức sống trường tồn của tài sản tinh thần vô giá, hoàn toàn mới về chất so với hệ thống kinh điển trong lịch tư tưởng nhân loại; trước tình hình mới, tất yếu phải nhận thức sâu sắc về bản chất và đề xuất những giải pháp khoa học, khả thi cho đổi mới giảng dạy kinh điển triết học Mác - Lênin ở nước ta hiện nay.

Tài liệu trích dẫn

1. Ban Chấp hành Trung ương. 2014. *Nghị quyết số 37-NQ/TW, ngày 09/10/2014 của Ban Chấp hành Trung ương về công tác lý luận và định hướng nghiên cứu đến năm 2030*. Hà Nội.
2. Ban Chấp hành Trung ương. 2018. *Chỉ thị số 23-CT/TW, ngày 9/2/2018 của Ban Bí thư Trung ương Đảng về tiếp tục đổi mới, nâng cao hiệu quả học tập, nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong tình hình mới*. Hà Nội.
3. C.Mác và Ph.Ăngghen. 1999. *Toàn tập*, tập 39. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
4. C.Mác và Ph.Ăngghen. 2002a. *Toàn tập*, tập 1. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
5. C.Mác và Ph.Ăngghen. 2002b. *Toàn tập*, tập 20. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
6. C.Mác và Ph.Ăngghen. 2002c. *Toàn tập*, tập 23. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
7. Đảng Cộng sản Việt Nam. 2021. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
8. Đảng Cộng sản Việt Nam. 2023. *Văn kiện Hội nghị lần thứ Tám Ban Chấp hành Trung ương Đảng, khóa XIII*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
9. Mortimer J. Adler, Charles Van Doren. 2014. *Phương pháp đọc sách hiệu quả* (Hải Nhi dịch), Hà Nội: Nxb. Lao động xã hội.
10. Nguyễn Thái Sơn. 2010. “Mấy suy nghĩ về nâng cao chất lượng đào tạo - giảng dạy triết học trong các trường đại học ở nước ta hiện nay”, *Tạp chí Triết học*.
11. Trần Thành. 2007. “Phương pháp tiếp cận kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin”, *Tạp chí Triết học*.
12. Nguyễn Xuân Thắng. 2021. *Tư tưởng, lý luận với đổi mới và phát triển đất nước*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
13. Nguyễn Tài Thư. 2021. *Nho học và lịch sử tư tưởng Việt Nam*, Hà Nội: Nxb. Đại học Sư phạm.
14. Nguyễn Phú Trọng. 2018. *Vững tin vào sự lãnh đạo của Đảng, khó khăn nào cũng vượt qua*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
15. Nguyễn Phú Trọng. 2023. *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Tài bản lần 2*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
16. Lương Mỹ Vân. 2022. “Về yêu cầu hiểu đúng kinh điển của Jeong Yak Yong - qua một số giải thích của ông trong luận ngữ cổ kim chú”, *Tạp chí Triết học*.
17. V.I.Lênin. 2005a. *Toàn tập*, tập 23. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
18. V.I.Lênin: 2005b. *Toàn tập*, tập 17. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
19. V.I.Lênin. 2005c. *Toàn tập*, tập 31. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
20. V.I.Lênin. 2006. *Toàn tập*, tập 30. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
21. Phạm Viết Vượng. 1997. *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*. Hà Nội: Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội.
22. Hồ Chí Minh. 2011. *Toàn tập*, tập 11. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
23. *Luật Giáo dục Đại học*. 2019. Sửa đổi, bổ sung năm 2013, 2014, 2015, 2018. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.